

Barcelona, 12 de desembre de 2007

Val a dir la veritat que ha plogut molt, políticament parlant, és clar, des de la tardor del 2004 quan en Miquel Iceta em va demanar que copresentés el seu llibre –*Diari de campanya*– sobre les eleccions catalanes del 2003.

Ara, reincideix. Espero que no se'n penedeixi. La seva reincidència, que agraeixo, és un signe de que hi ha confiances, bastides des de l'estima i el respecte mutu, que romanen dempeus més enllà dels canvis de temps i d'humor polítics... Ell segueix en la primera línia de l'acció política i parlamentaria catalanes, no pas en Govern, malgrat ser viceprimer secretari del primer partit de l'actual majoria. Es tracte d'una constant dels seus 30 anys de vida política: la voluntat de servei que s'amaga darrera el seu somriure tímid... (Per cert, ens deus encara un altre llibre sobre tot allò que has après al llarg d'aquest període per tal d'acomplir la promesa que t'havies fet a tu mateix i que expliques a la introducció).

Si en Miquel Iceta ha publicat aquest llibre –*Catalanisme federalista*– i no pas l'altre sobre les ensenyances de la seva trajectòria política, és precisament perquè no vol posar-se cap casco per explicar-nos les seves batalles ni els tacticismes de la política en minúscula. Vol posar per endavant la pedagogia, és a dir, la política en majúscula, en el sentit *campalanià* –de Rafael Campalans– del terme. Quan llegeixin la introducció (tota una declaració estratègica) ho acabaran d'entendre.

El llibre, des d'aquesta lògica, és previsible. Massa previsible, si se'm permet una crítica. Tanmateix, en democràcia, la *previsibilitat* política no és només un acte de coherència amb el propi discurs, sinó sobretot un acte de respecte cap el ciutadà... El llibre no és tampoc una obra personal, en sentit d'un solo, és a dir, d'una digressió intel·lectual lluïda interpretada per un sol instrument o una sola veu... Estem davant d'una obra simfònica i coral, al servei d'un projecte col·lectiu, de la qual l'autor n'és un intèrpret destacat. El seu mèrit és haver reordenat la partitura, posant-la al dia, i demanar implícitament al conjunt de músics que la toquin en més convicció.

Deia al començament que ha plogut molt des de la tardor de fa tres anys... També en el camp del periodisme. Jo aleshores treballava a *La Vanguardia*; ara estic enretirar –no retirat, com precisa Pujol– del periodisme actiu i m'he imposat un cert deure de reserva. És la raó per la qual els comentaris que faré del llibre que tenim sobre la taula reproduiran bàsicament dues conferències que vaig fer l'any 2006 (l'una, el 30 de gener, a l'Ateneu Barcelonès, i l'altre, el 8 de març, a la London School of Economics). Ni els textos que inclou el llibre de Miquel Iceta són conjunturals ni aquelles reflexions meves ho eren... Vet aquí la ressemblança.

El llibre s'enceta amb una confessió ben explícita: la necessitat d'explicar allò que és obvi, però que no ven en un univers simbòlic amarat de confrontació i en un mercat mediàtic en el qual s'imposa la espectacularització de la informació –inclosa la política– i el culte de l'emoció. Miquel Iceta reivindica la vigència d'una triple aposta estratègica -catalanisme, federalisme i justícia social-, amb la unitat civil del poble de Catalunya com a ciment de l'edifici i amb el

municipalisme i l'europèisme com a sòlids contraforts, de Catalunya endins i de Catalunya enllà.

Dos factors, de passat i de futur, avalen aquesta aposta.

Els factors de passat... Ho deia a Londres en castellà, a la càtedra del hispanista Paul Preston: “Hay que recordar que el catalanismo político, de Valentí Almirall en *Lo catalanisme* a Enric Prat de la Riba en *La Nacionalitat catalana*, ha llenado más páginas de su historia diciendo cómo debería ser España que cómo es Catalunya, es decir, ha avanzado con dos pies: la defensa del autogobierno de Catalunya y de otra idea de España –de las Españas en plural– distinta de la propuesta, y casi siempre impuesta, desde Castilla. En consecuencia, afirmo que el catalanismo político mayoritaria ha sido y debe seguir siendo más que un nacionalismo.

Constaba también entonces que algunas voces de la izquierda española levantaban aún la bandera de la pluralidad y desafinaban ante el discurso uniformista del PP. Y planteaba una doble cuestión: ¿Acabará el PSOE entonando la partitura única del PP o culminará con valentía su tímida apuesta por la España federal? ¿Dejará el catalanismo político de pregonar otra idea de España, es decir, uno de los dos pilares del que ha sido su pensamiento histórico mayoritario?”.

I ara les raons de futur, que són les que més contenen, de l'aposta federalista –*unió en llibertat i unió en la diversitat*–, ens recorda el senador Isidre Molas en el text de l'addenda, que juntament amb un altre text de Manuela de Madre clouen el llibre... Les vaig explicar a

la conferència de l'Ateneu i les resumeixo ara: “No cal bastir el futur sobre els drets passats, sinó fer-ho sobre el drets i deures futurs que volem exercir i compartir. I aquesta tasca, segons Campalans, no exigeix l'aïllament si no l'obertura. Us ho diré amb les seves mateixes paraules: Catalunya “no és solament la geografia i la història passada. És, sobretot, aquest deler regenerador que s'encomana a tots els homes que hi viuen, és a dir, aquesta voluntat d'història futura. No es la història que ens han contat, sinó la història que volem escriure. No es el culte als morts, sinó al culte al fills que encara han de venir”. La nació com a exercici del plebiscit quotidià de la seva ciutadania, reprenent la definició d'Ernest Renan”.

Si no som capaços d'articular la convivència entre “els pobles d'Espanya, les seves cultures i tradicions, llengües i institucions” (del preàmbul de la Constitució), de tancar un debat que ve del segle XIX, difícilment estarem –uns i altres– en condicions de respondre al reptes de segle XXI. ¿Com podrem, per exemple, abordar la complexitat que planteja la nova immigració si no hem resolt les velles disputes hispano-espanyoles? L'agenda ha volgut que ambdós debats coincidissin en el temps i, de la resposta que siguem capaços de donar al primer, en dependrà també el inici de solució del segon.

Aquesta reflexió és vàlida per a Catalunya, però també per el conjunt d'Espanya. “No me preocupa tanto el *ser de España* como la construcción de la convivencia entre los españoles, incluso de aquellos que no se sientan españoles. No debemos vivir España como un problema, sino como una oportunidad y un desafío. La pregunta ya no es ¿qué es España, sino ¿qué queremos que sea?”.

Aquesta reflexió no es meva: la va fer Joaquim Almunia l'any 2000 a la fundació Ortega i Gasset. Si la pregunta es diferent, també hauria de ser-ho la resposta, a Madrid i a Barcelona”.

En aquest context, Miquel Iceta alerta de dos errors que es poden cometre de Catalunya estant. Primer: cal evitar –escriu– l’error de tancar el catalanisme en el marc d’un projecte polític determinat. Jo recordava a l’Ateneu la transversalitat del catalanisme, de Solidaritat Catalana a l’Assemblea de Catalunya, i deia: “D’aquest catalanisme transversal en parlava un text de Joan Maragall per a un homenatge a Prat de la Riba el març de 1910: *“El nostre poble està molt necessitat d’acostumar-se, en interès de tots, a veure’s unit més sovint per l’amor que per l’odi, i a respectar i a honorar els seus homes, sien del color que vulguen, mentre aquest color es componi amb l’arc del cel de Catalunya”*. És a dir, la Catalunya de l’arc de sant Martí, amb tota la seva gamma de colors; plural, polièdrica i polifònica.

En segon error, segons escriu Miquel Iceta, és l’error de la radicalització estèril, les dreceres que no porten enlloc i el excessos de velocitat que es paguen cars, diu... Per il·lustrar-ho he manllevat una dura sentència de Jaume Vicens Vives, a *Notícia de Catalunya*, un dels tres primer llibres sobre catalanisme que explica Miquel Iceta va llegir en la seva joventut. Alerta Vicens Vives del “sentimentalisme torbador, que en duu a mesurar el món amb es batecs del nostre cor, i sovint, al bell mig de l’acció, ens ennuvola l’esguard i ens fa claudicar la passa. Enlairem banderes solitàries, per a després esquinçar-les i amagar en llurs parracs les nostres febleses”.

De Catalunya enfora, Miquel Iceta és un xic ingenu –“el federalismo es cosa de ingenuos”, ja ho dius– al mesurar-ne els perills. Escriu: “Certament, o Espanya es reconeix a tots els efectes com a plural i diversa o pot esdevenir un marc fracassat per la convivència entre els pobles que la integren” i, com antídoto, recepta “un federalisme adequat a la realitat plurinacional, pluricultural i plurilingüística d’Espanya”.

En aquesta línia, començava així la meva intervenció del març del 2006 a la London School: “El 14 de diciembre del 2003, con ocasión de la firma del pacto del Tinell que alumbró el denominado gobierno catalanista y de izquierdas en Catalunya, me preguntaba si no estábamos ante la última oportunidad para toda una intergeneración de políticos catalanistas —de Pujol y Roca a Mas, de Reventós y Pallach a Maragall, de Tarradellas a Carod-Rovira, de Gutiérrez Díaz a Saura— de poder completar la doble tarea del catalanismo —la defensa del autogobierno y de otro modelo de Estado— y de evitar que se dinamitasen los últimos puentes de diálogo con España. Afirmaba entonces que los siete años de gobierno del PP habían aumentado el desapego de Catalunya, en expresión acuñada por Felipe González (ara se’n diu *desafección*), y advertía del riesgo de que la radicalización del discurso de José María Aznar acabase provocando una deriva del discurso catalanista hacia un nacionalismo a secas”.

I citava a Manuel Azaña, en el seu discurs de referència en resposta a la *conllevancia* orteguiana, del 27 de maig de 1932. Azaña, en aquella experiència traumàticament avortada per la Guerra Civil, va

utilitzar un argumentari *federalitzant* que manté avui tota la seva vigència: “No se puede entender la autonomía, si no nos libramos de una preocupación: que las regiones autónomas –no digo Cataluña–, las regiones, después que tengan la autonomía, no son el extranjero; son España, tan España como lo son hoy; quizá más, porque estarán más contentas. No son el extranjero; por consiguiente, no hay que tomar respecto de las regiones autónomas las precauciones, las reservas, las prevenciones que se tomarían con un país extranjero con el cual acabásemos de ajustar la paz....”. Su conclusión: la Generalitat de Catalunya, como gobierno de la autonomía, “es una parte del Estado español, no es un organismo rival, ni defensivo ni agresivo, sino una parte integrante de la organización del Estado de la República española. Y mientras eso no se comprenda así, señores diputados, no entenderá nadie lo que es la autonomía...”. Lamentablement, després de 75 anys, molts segueixen sense entendre-ho, a Madrid, però també a Barcelona.

“¿Perquè el federalisme incomoda tant als nacionalistes catalans com als nacionalistes espanyols”, es pregunta Miquel Iceta. La resposta la trobaran en el llibre... Jo n’he apuntat algunes pistes. Només afegeixo que el federalisme és el ciment que, en un marc europeu de sobirania delegada i interdependències, permet lligar els anomenats *valors calents* –identitaris i simbòlics– amb els *valors freds* –els drets i deures de ciutadania–. És a dir, allò que l’enyorat Ernest Lluch qualificava de *federalisme càlid*.

Bé, vaig acabant. El llibre que presentem conté també dades que, en paraules de l’autor, ens ajuden a situar-nos. En reproduiré un parell: la comunitat llatinoamericana implantada a Barcelona ja

representa un xic més de 200.000 habitants... Els equatorians, romanesos, marroquins, xinesos, així com altres comunitats d'immigrants de la Unió Europea representen el 12% de la població de Catalunya... Projectin aquestes dades en el futur i se'n adonaran de la renovada força estratègica del catalanisme federalista que tenen entre mans com eina de cohesió social i unitat civil de tot els ciutadans de Catalunya... Perquè el catalanisme federalista no és només la clau de volta del projecte polític la vigència estratègica del qual reivindica Miquel Iceta; és també un instrument per conjugar identitats, bastir ciutadanes compartides i evitar l'esquarterament emocional de molts ciutadans de Catalunya pels quals –dit clar i català– la independència no és un somni sinó un malson.

En aquesta línia, deia a l'Ateneu reflexionant sobre el catalanisme transversal: “Crec que assistim a un cert esgotament de les elits catalanes. Cal, al meu entendre, una renovació que passa per posar al dia les institucions –públiques i privades– i per la integració efectiva dels nous sectors socials –l'anomenada primera i, ben aviat, la segona immigració– en aquesta tasca col·lectiva. ¿Fins quan serà socialment sostenible mantenir sense la plenitud de drets polítics a una immigració estrangera que representa més del 11 per cent de la població catalana? El problema de un país no són les seves elits, sinó que aquestes siguin només la reproducció de les elits del passat i no el resultat de la meritocràcia, l'afectiva igualtat d'oportunitats i, per què no, de l'excel·lència. Es tracte d'allò que diferencia l'Edat Moderna de la nova Edat Mitjana, en expressió d'Alain Minc. Hem de reparar –també a Catalunya– l'avarria de *l'ascensor social* que ha estat un dels factors de la convulsa Tardor francesa. Encara hi son a temps.”

Constato avui que la presència entre nosaltres del president Montilla és una prova de que aquest ascensor funciona. I el llibre de Miquel Iceta n'explica la mecànica.

Gràcies per la seva atenció. (1)

(1) *Rafael Jorba, periodista*